

ЛИЛИК ДВОКОЛІРНИЙ — *VESPERTILIO MURINUS*

Номенклатура

Повна наукова назва виду: *Vespertilio murinus* Linnaeus, 1758.

Ряд Кажани — Vespertilioniformes (syn. Chiroptera)
Родина Лиликові — Vespertilionidae Gray, 1821

Таксономічна характеристика

Один з 3 видів роду; у фауні України один вид роду. Відноситься до триби Vespertilionini (Павлинов і Россолимо 1987). Географічна мінливість виду не виявлена (Абеленцев і Попов 1956).

Біологічна характеристика

Кажан середніх розмірів. Типовий перелітний вид. У місцях літування з'являється в березні або квітні. Надає перевагу різноманітним надземним сховищам: дуплам, горищам та порожнинам будівель, щілинам в скелях і берегових урвищах тощо. Самки утворюють невеликі колонії (до 50 ос.), іноді спільні з іншими видами. Найчастіше вони розміщуються в дуплах і на горищах. Молодь з'являється в середині червня. Виліт на полювання відбувається порівняно пізно. Політ лилика двоколірного швидкий і спритний, схожий на політ вечірниць, триває до ранку. Протягом серпня починаються осінні міграції, за характером і напрямом подібні до інших перелітних видів. В межах України зимує тільки на Закарпатті. Хоча донедавна зимівлі виду на території нашої країни були невідомі, наші спостереження на Рахівщині протягом останніх п'яти років дозволяють стверджувати про регулярну зимівлю лилика в Закарпатті. Кажани прилітають сюди в жовтні і до залягання в сплячку ще кілька тижнів продовжують літати. Тварини зимує переважно в будівлях: в різноманітних порожнинах та міжвіконному просторі. Не виключена можливість зимівлі і в підземних сховищах. Загалом вид холодо- та світлолюбний. Місця зимівель покидають в березні, відразу після пробудження.

Оцінка стану та чисельності популяцій

Загалом лилик двоколірний, не зважаючи на досить широке розповсюдження в Україні, є рідкісним і нечисленним видом¹. Високої чисельності досягає лише в районі Сивашів (Абеленцев і Попов 1956). На території Українських Карпат зустрічається надзвичайно рідко і його чисельність тут складає кілька десятків особин (Крочко 1992). Наші дані свідчать, що цей вид регулярно і в досить значній кількості зимує на Закарпатті, зокрема в його східній частині. Окремі зимувальні колонії нараховували близько 100 особин, хоча переважно їх обсяг складав 5–10 особин.

Географічне поширення

Територія України повністю входить в ареал лилика двоколірного, але зустрічається він тут спорадично. Заселяє гірські і рівнинні райони, лісову і степову зону, мешкає в населених пунктах. В Українських Карпатах поширення сягає висоти 1000 м (Крочко 1992).

Категорія охорони в Україні

Лилик двоколірний охороняється в Україні лише на основі Закону “Про тваринний світ” (1993). Вид потребує включення до “Червоної книги” України з наданням 4-ї категорії за діючою 5-бальною системою охоронних категорій (Загороднюк та ін. 1997; 1998).

Зміни стану популяцій та фактори вразливості

Лилик двоколірний не належить до групи дуже вразливих видів і протягом останніх 50 років суттєво не змінив своєї чисельності. Це обумовлено його високою пластичністю при виборі сховищ та оселищ. Реальними загрозами для виду є деградація ландшафтів та забруднення довкілля.

Утримання і розведення у неволі

Автор неодноразово влаштував перезимівлю лилика в штучних умовах, і всі такі спроби були успішними. Про інший досвід утримання чи розведення виду

¹ Прим. ред.: Останнім часом з'явилося багато інформації про відносно високу чисельність і поширення виду у більшості районів України (див. розділ 6).

в неволі нам не відомо².

Заходи охорони і рекомендації щодо збереження

Вид не потребує особливих форм охорони.

Прогалини у знаннях про вид в Україні

Основною проблемою є відсутність достовірної інформації про стан виду в Україні загалом. З багатьох регіонів немає жодних даних про цей вид, з інших ці дані застаріли. Це особливо дивно, оскільки лилик є чи не найкращим об'єктом для спостережень, і його сигнал знаходиться в межах слухового діапазону людини (частота сигналу близько 10–15 кГц).

Цитована література

- Абеленцев В. І., Попов Б. М. Ряд рукокрилі або кажани – Chiroptera / Фауна України Ссавці. Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. – том 1, вип. 1. – С. 229–446.
- Загороднюк І., Покиньчереда В., Киселюк О., Довганич Я. Теріо фауна Карпатського біосферного заповідника – Київ : Ін-т зоол. НАНУ, 1997. – 60с. (Додаток 5 до "Вестн. зоології").
- Загороднюк І., Жила С., Покиньчереда В. Теріологічна школа-семінар "Ссавці у Червоній книзі" // Вестник зоології – 1998. – 32, № 5-6. – С. 149–150.
- Крочко Ю. И. Рукокрылые Украински хКарпат. Автореф дис. – докт. биол. наук – К., 1992. – 34с.
- Павлинов И. Я., Россолимо О. Л. Систематика млекопитающих СССР. – Москва : Изд-во Моск ун-та, 1987. – 285с. – (Сб. Тр. Зоол. музея МГУ; Т. 25).

В. Покиньчереда

² Прим. ред.: Певний досвід утримання лилика двоколірного в неволі накопичений фахівцями з Київського зоопарку (В. Тищенко) та Інституту зоології НАНУ (І. Загороднюк). При виборі сідала надає перевагу вузьким щілинам, воду майже не вживає, обсяг корму – 2–3 зофобуси за добу. В активному стані, особливо під час годування, веде себе неспокійно і галасливо. Особливості проходження вагітності, пологів та вигодовування малят прослідкував В. Тищенко (у друзі).